

DZIENNIK WARSZAWSKI

Nr. 269.

Sobota 20 Listopada (2 Grudnia)

1865 r.

Wychodzi codziennie, oprócz dni następujących, po Świątach uroczystych i niedzielach.— Prenumerata w biurze Dyrekcji, ulica Miodowa Nr. 487 i Kantorach.— Obwieszczenia przyjmują się za opłatą od wiersza druku: za 1-krotne obwieszczenie kop. 4, za 2-krotne kop. 6, za 3-krotne kop. 8.— Artykuły nadsyłane do zamieszczenia w Dzienniku nie zwracają się.— Listy przyjmują się tylko frankowane.— We wszystkim co dotyczy Dziennika, należy odnosić się wprost do Dyrekcji.

Rok 2.

Prenumerata w Warszawie: Rocznie rs. 8.— Półrocznie rs. 4.— Kwartalnie rs. 2.— Miesięcznie kop. 67.— Bez odnoszenia w biurze Dyrekcji prenumerata nie przyjmuje się.— Numer pojedynczy kop. 5.— Za odnoszenie do domu, opłaca się miesięcznie kop. 5.— Na prowincji na stacjach Poczty w Królestwie i Cesarstwie: Rocznie rs. 9 k. 20.— Półrocznie rs. 4 kop. 60.— Kwartalnie rs. 2 kop. 30.— Za przesyłkę w kopertach kwartalnie dopłaca się rsr. 1.

Nakładem Dyrekcji Dziennika Warszawskiego, wyszła powieść CIERNIE KWITNĄCE p. J. Miniszewskiego, w dwóch tomach, z drzeworytami — Cena rs. 1 kop. 25. Sprzedaje się w Kantorze Dyrekcji przy ulicy Miodowej, oraz w księgarniach: Sennewalda, Gebethnera i Wolffa, Natansohna, Merzbacha, Lewińskiego, Okońskiego, Kaufmanna, Wendego i Glücksberga.

SPIS RZECZY.

DZIAŁ URZĘDOWY. — Komisja likwidacyjna. — Komisja rząd. ośw. publ. — Dyrekcja gł. tow. kred. ziem. — Magistrat m. Warszawy.

DZIAŁ NIEURZĘDOWY. — Warszawa: Przegląd polityczny. — Fenienizm i powstanie polskie. — Iluminacja w m. Łodzi. — Koncert. — P. Hauser Miska. — Magik Steinhäuser. — Sala giełdowa. — Wypadek. — Nowa ustawa gimnaz. — Mapa stepów kirgiz. — Anglja. Stephens. — Pogoń. — Projekt małżeństwa. — Austrja. Układy handlowe. — Sejm w Zagrzebiu. — Grecja. Nowy gabinet. — Holandja. Dymisja. — Portugalia. Izba deputowanych; burza. — Prusy. Pogłoska o interwencji Rosji. — Kwestja i sprawa frankfurcka. — Groźby. — Armja pruska. — Projekta rządowe. — Wybory. — Fałszywe pieniądze. — P. Hasenkamp. — Kwestja zawalania się domów. — Komisja zdrowia. — Włochy. Królestwo portugalskie. — Ks. Napoleon. — Korespondencje z Kozienic i Pilicy. — Czy istnieje pyromania? — Kronika. — Fejleton (Błędni Rycerze, c. d.).

DZIAŁ URZĘDOWY

Warszawa, dnia 19 Listopada (1 Grudnia)

Komisja Likwidacyjna w Królestwie Polskiem podaje do powszechnej wiadomości, iż wynagrodzenia likwidacyjne: w ilości rs. 60.457, przypadające na mocy rozporządzenia Komisji z dnia 16 (28) Listopada r. b. Emilji Lisieckiej, właścicielce dóbr Żeliszew, położonych w Gubernji Lubelskiej, Powiecie Siedleckim, Gminie Żeli-

FEJLETON DZIENNIKA WARSZAWSKIEGO.

BŁĘDNI RYCERZE

Co znalazł Attykus w domu po powrocie z szynku. Attykus wchodzi do klubów. Ile Berta wpłynęła na los generała, Ludowica i człowieka o jasnych włosach, oraz na całe powstanie.

(Dalszy ciąg *)

Lecz wróćmy teraz do Attykusa.

Już było około północy, kiedy nasz rycerz, po wyjściu od generała znalazł się na bulwarach. Zmieszawszy się z tłumem, szedł on z jego kierunkiem, nie patrząc gdzie i po co, tak był zabsorbowany różnemi myślami. Rozstanie się z panem Wincentym, niespodziewany wyjazd rodziców panny Izabelli, stracona nadzieja uzyskania sobie tanim kosztem stanowiska w demokratycznej partji, egzekucja Ludowika i Berta, i Dr. Seręga i Luiza, wszystko to przesunęło się po jego głowie, napawając go niepokojem, i tem dziwnem wzruszeniem, jakiego doznaje ten co w zapale, wdrapawszy się na wierzchołek góry, na raz mierzy jej wysokość i nie śmie ani na niej pozostać, ani też zniżać na dół.

Zawanturowałem się nieco, mówił z cicha Attykus, chodzi teraz o to, jak tu wyjść z ambarasu. Luiza

*) Patrz Nr. 223, 224, 225, 228, 232, 234, 241, 255, 257, 258, 267 i 268.

szew, wysłane zostało do Kasy Powiatowej w Siedlcach, celem wypłaty komu należy; — w ilości rs. 2,669, przypadające na mocy rozporządzenia Komisji z dnia 17 (29) Listopada r. b. Henrykowi Bogusławskiemu, właścicielowi dóbr Siniarzewo, położonych w Gubernji Warszawskiej, Powiecie Włocławskim, Gminie Bondków, wysłane zostało do Kasy Powiatowej w Warszawie, celem wypłaty komu należy.

Komisja Rządowa Oświecenia Publicznego, podaje do wiadomości osób interesowanych, że z zapisu ś. p. Wawrzyńca Surowieckiego zawakowały z początkiem roku szkolnego bieżącego 3 stypendja przy Szkole Głównej w Warszawie, do korzystania z których, po synu zapisodawcy Przemysławie i jego sukcesorach w linii męskiej mają prawo: 1) Sukcesorowie linii męskiej imienia Surowieckich, po braciach jego Andrzeju i Wojciechu. — 2) Sukcesorowie linii żeńskiej i innych bliższych krewnych testatora. — 3) Sukcesorowie Bartłomieja Kosakowskiego, b. Komisarza Komisji b. Województwa Lubelskiego. — 4) W braku wyżej wymienionych, ubodzy obcy zaleceni z moralności i pilności w naukach. Pragnący korzystać z powyższego zapisu, obowiązani są najdalej w ciągu miesiąca od daty niniejszego ogłoszenia, złożyć dowody swej kwalifikacji Rektorowi Szkoły Głównej, który przy udzieleniu opinji o kandydatach przez Radę tejże szkoły, przedstawi następnie dowody pomienione do decyzji Komisji Rządowej.

Dyrekcja Główna Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, podaje do powszechnej wiadomości, że dla ułatwienia odbioru należności za Listy Zastawne w dniu 20 Września (2 Października) r. b. wylosowane, niemniej kupony w półroczu 2-m r. b. do wypłaty przypadające, przyjmować będzie tak Listy Zastawne wylosowane, jako i kupony za rewersami, z księgi sznurowej wydawanemi, od dnia 19 Listopada (1 Grudnia) r. b. do dnia 6 (18) Grudnia r. b. codziennie, wyjąwszy święta od godziny 9 z rana do 1-ej z południa, a to dla wcześniejszego onych sprawdzenia. Tak Listy Zastawne jako też kupony płatne, składowane być winny obok oddzielnych deklaracji wyszczególniających je w porządku numerów z oznaczeniem liter, wartości i ilości sztuk. Deklaracje spisane być winny na drukach, które są przysposobione w biurze Dyrekcji Głównej i na żądanie interesentom udzielane będą. Właściciele Listów Zastawnych lub kuponów na rewersach wymienieni w terminie prawem oznaczonym, to jest

stanowi moją całą fortunę, mając więc niezależność, trzeba coś napisać, to mnie przypomni Izabelli, a prztem może mi zapewnić i pewne powodzenie między partjami... tu się Attykus zatrzymał rozmyślając, do jakiej partji się odezwać: Demokraci, to są brutale; z jezuitami rzecz skończona; Seręga z Mitregą i Ławowskim, przygotowują pole do wystąpienia ks. Zbięrajgroszowi, czy by więc o nich niepomyśleć? szepnął nasz rycerz. W tej chwili tłum z którym posuwał się Attykus, zatrzymał się na miejscu. Śmiech, krzyki dolatywały z sąsiedniej kawiarni, przed którą gromadzili się przechodnie, każdy dowiadywał się o co rzecz chodzi; nikt jednak nie wiedział co się wewnątrz jej działo. Attykus zdjęty ciekawością, przesunął się jak wąż przez tłum i weisnął się do kawiarni.

Na środku sali, stał jakiś szlachcic w czamarze i palonych butach, czerwony, zaperzony, i gestykulujący, ni mniej ni więcej jak ekonom wśród parobków. Postać na tle eleganckich paryżan i paryżanek, rysowała się tak komicznie, iż Attykus nie mógł wstrzymać się od śmiechu. Francuzi nie mogli dobrze zrozumieć czego od nich żądał czamarkowy szlachcic. Ma femme, to były jedyne słowa, które od kwadransu powtarzał; goście wskazywali mu z uśmiechem piękne loretki, szlachcic się pienił ze złości, loretki śmiały się do rozpuku, tłum gromadził się przed oknami, i w chwili właśnie kiedy poczciwy greckosiej, doprowadzony został do ostatniej pasji, Attykus zbliżył się do niego, spojrział mu ciekawie w oczy, jak gdyby chciał przypomnieć sobie gdzie widział te-

go człowieka, i po chwili zamyślenia, zawołał wesoło: A pan Stanisław!

Szlachcic usłyszawszy swe imię i mowę polską, rozpromienił się i prawie ze łzami w oczach zapytał się: Z kim ma honor?

— Attykus, towarzysz i wspólna ofiara pruskiego przesładowania w Gdańsku, odrzekł z uśmiechem nasz rycerz.

— Jak się masz panie Attykusie, zawołał radośnie szlachcic, rzucając się naszemu rycerzowi na szyję i ściskając go na wielkie zdziwienie loretek.

— Czego pan Stanisław chciałeś od tych francuzów, rzekł Attykus po wyzwoleniu się z jego uścisków.

— A panie dobrodzieju, to istne djabyły te francuzy, pytam się ich czy niewidzieli gdzie mej żony, Salusi, a tu ani w ząb.

— Jakto pańskiej żony? czyż ona tu jest?

— A jest, odpowiedział z głębokim westchnieniem szlachcic. Wczoraj wyszła z domu na jakieś posiedzenie i dotąd jeszcze nie wróciła; szukam jej jak warjat, jeszcze gdyby mi był Ignasz, mój syn nie znikł także, tobym przy jego pomocy, mógł jako tako się rozmówić.

— Uspokój się panie Stanisławie, żona nie zginie i Ignasz się znajdzie, lecz wyjdźmy stąd, gdyż strój pański, zbyt wielką tu zwraca uwagę.

— Masz pan rację, cały ten motłoch lata za mną po ulicach, wołając na wszystkie tony: „Voilà un po-

DZIAŁ NIEURZĘDOWY

Warszawa, dnia 19 Listopada (1 Grudnia).

Dzienniki angielskie potwierdziły wiadomość o blizkich zaręczynach księżniczki Heleny, trzeciej córki królowej Wiktorji, z księciem Chrystjanem augustenburgskim, młodszym bratem pretendenta, księcia Fryderyka. Od pewnego czasu, względy osobiste zaczynają brać górę nad względami politycznymi w małżeństwach pomiędzy rodzinami panującymi, co odejmuje tym małżeństwom w znacznej części ich polityczną doniosłość, jaką mogły mieć poprzednio; polityka wielu rządów z dynastycznej powoli zamieniła się na bardziej narodową, jak tego dowodzi świeże uznanie królestwa włoskiego przez Bawaryję i Saksonję, których związki rodzinne, powinnyby były przeszkodzić zbliżeniu się z rządem florenckim. Zatem zupełnieby było bezzasadnem przypuszczenie, iż wspomniane małżeństwo wywrze jakiś wpływ na los kandydaty księcia Fryderyka. Bezwątpienia, stronicy jego będą chcieli wyzyskiwać to połączenie fami-

lijne na korzyść tej kandydatury, jakkolwiek ks. Chrystjan nie jest domyślnym następcą ks. Fryderyka, który ma syna; lecz takie złudzenia szybko się rozproszą. Księżniczka Helena jest pierwszą z córek królowej Wiktorji, idącą za mąż nie za następcę jakiego tronu, a nawet nie za członka panującej rodziny. Dzienniki angielskie cieszą się z tego, gdyż okoliczność ta pozwoli królowej pozostawić przy sobie w Anglii księżniczkę Helenę po pójściu jej za mąż, tembardziej, że ks. Chrystjan nie ma osobistego majątku, a trudno, aby z pensji pruskiego majora potrafił odpowiednio stanowisku swej żony utrzymać się za granicami Anglii. Względem ten nie mało przyczynił się, jak się zdaje, do urzeczywistnienia projektu tego małżeństwa.

W Madrycie manifest progresistów został ogłoszony. Espartero przystąpił do tego manifestu. Powtórnie odmówił przyjęcia godności prezesa komitetu progresistów, oświadczając przytem, że można zawsze liczyć na jego rękę i serce do obrony wolności i tronu konstytucyjnego, o którym wspomina manifest. — Dziennik *Politica* uznaje manifest progresistów jako radykalnie rewolucyjny i przeciwdynastyczny, a przystąpienie do niego Espartera, za zbiegostwo żołnierza dynastji.

Listy z Rzymu zapewniają, że rząd tamtejszy wkrótce ogłosi postanowienie regulujące różne kwestje łączące się z bandytyzmem, wskazujące warunki dla tych co się poddadzą dobrowolnie i kary na tych co będą wzięci z bronią w rękę.

Z Florencji donoszą, że rząd włoski pilnie zajmuje się kwestją zmniejszenia armji, chociaż mowa tronowa Wiktora Emanuela nie pozwalała tego przewidywać. Zmniejszenie to ma wynosić 60 tysięcy ludzi i dozwoleć na zaoszczędzenie 30 do 40 milionów fr. — W kołach finansowych w Paryżu, krążyła pogłoska o rychłym wypuszczeniu nowej pożyczki włoskiej, notowanie jej jednakże na giełdzie paryskiej napotyka trudności, których przyczynę upatrują w zamiarze rządu francuzkiego zaciągnięcia pożyczki.

Dzienniki paryzkie zaprzeczają wiadomości o istnieniu okólnika p. Drouyn de Lhuys w przedmiocie dekretu z 15-go listopada o zmniejszeniu armji; zmniejszenie to w istocie zbyt jest małe,

lonais! — Zkąd jednak u diabła mogli te ulicznicy dowiedzieć się, że ja polak.

— Jeżeli pan chcesz być spokojnym, na to trzeba zmienić strój.

— To już rzecz twoja p. Attykusie, zawołał wesoło p. Stanisław, kontent, że znalazł kogoś co go objaśni i pokieruje; a teraz szukajmy żony.

Po drodze co krok gdzie tylko była jeszcze otwarta kawiarnia, znajomi nasi wstępowali do niej, pijąc i rozmawiając o kraju i Paryżu.

— Zle mój dobrodzieju, mówił p. Stanisław; w miasteczkach wszystko śpiewa i próżnuje, na wsi chłopci zbałamuceni nie chcą robić, tak że chociaż w tym roku był urodzaj, bieda jednak będzie wielka, gdyż połowa zboża została na polu. Oprócz tych nieszczęśliwych wydatki są ogromne, niema dnia żeby kto w imieniu komitetów warszawskich, nie przyszedł po pieniądze, człowiek daje, myśląc, że się przez to uwolni od przesładowań! Lecz gdzie tam; zabrawszy nam co mogli, komitet chce dziś z nas robić swych urzędników, gdyż ci co są z ramienia jenerała, zbyt są młodzi i nie zasługują na zaufanie. Dobrzy oni byli do rozruchów, ale teraz kiedy księżę ma objąć władzę, trzeba do urzędów szlachty i posesjonatów. Przed trzema tygodniami, przysłało i mnie nominację na okręgowego. Dygnitarstwo takie, pachnie więzieniem mości dobrodzieju; zapożyczyłem się więc u żydów, zabrałem Salusie i Ignasia i przyjechałem do Paryża, w myśli, że tu przynajmniej spokojnie doczekam się końca wypadków. Ale i tu nie lepiej jak w kraju. W kraju dawałeś pieniądze, tu trzeba dawać także pieniądze, lecz zamiast jednemu, tu dawać trzeba trzem, czterem, lub pięciu na dzień. Nie daj, to cię nazwą zdrajcą. Daj, nazwą cię także zdrajcą, gdyż jest tu z dziesięć rozmaitych stronnictw a każde z nich

aby mogło spowodować okólnik gabinetu francuzkiego; ci jednak nowiniarze, którzy paścili pogłoskę o okólniku, chcą koniecznie nadać pozoromemu zmniejszeniu armji francuzkiej, większą doniosłość, teraz twierdzą, że p. Drouyn de Lhuys ustnie wyjaśniał znaczenie nowego dekretu, wykazując jego ważność, z powodu że zmniejszenia dotyczą kadrów. — Korespondencje z Paryża utrzymują, że w Compiègne była roztrząsana kwestja zniesienia prawa uchwalania adresu przez ciało prawodawcze i że Cesarz Napoleon stawając po stronie p. Walewskiego, utrzymał *statu quo*. Przytem korespondencje podnoszą niejako liberalizm p. Walewskiego, przeciwstawiając reakcyjne dążenia innych członków gabinetu. Korespondencje te bardzo powierzchownie sądzą rzeczy, bo jak już raz wspominaliśmy, odjęcie ciała prawodawczemu prawa uchwalania adresu, a nadanie deputowanym prawa interpelacji, byłoby, nie krokiem wstecznym, lecz w istocie rozszerzeniem atrybucji tego ciała.

Telegram z Wiednia donosi, że urzędowa *Wien. Z.* zamieszcza program podróży do Pęsztu cesarza austriackiego, który 12-go grudnia opuści Wiedeń, 14-go osobiście otworzy posiedzenia sejmu węgierskiego, a 19-go wieczorem powróci do Wiednia.

Storthing norwegi, jak telegrafują z Chrystjanji, uchwalił fundusz 133,000 talarów specjes, na urządzenie linii telegraficznej z Nansom w okręgu drontheimskim do wysp lofodeńskich.

Telegram z Hamburga donosi, że według wiadomości z Valparajso z 18-go października, wiele statków z powodu trwającej blokady zostało odwołanych.

* (Fenjenizm i powstanie polskie.) *Times*, który widocznie nie może strawić najmniejszej analogji pomiędzy Irlandją fenienistowską i Polską z r. 1862-1863, powiada w swym numerze z 24 listopada, iż dzienniki wynurzające przekonanie, „że postępowanie obecne rządu angielskiego w Irlandji, jest podobne do postępowania Rosji w Polsce, powinnyby „porównać stosowanie sumaryczne prawa wojennego „Hrabiego Berga, z procedurą wyłącznie formalną, „która zaprzętała dotąd trzy sądy w Dublinie.”

Uznając wraz z *Norddeutsche Allg. Z.*, że odrzucenie po prostu skargi sformułowanej przez właściciela dziennika *Irish People* przeciw lordowi namiestnikowi Irlandji, nie świadczy w zbyt świetny sposób o liberalizmie prawodawstwa angielskiego, i wykazu-

chce na swój sposób nas zbawić i pieniądze wyłącznie tylko dla siebie zbierać. Salusia, lata jak opętana po wszystkich zgromadzeniach; Ignas chłopiec spokojny i pobożny w kraju, stał się tu zagorzałym patriotą i czasem mija 5 lub 6 dni, jak go niewidzę w domu. Nieszczęście, mości dobrodzieju! ciągnął płacziwym głosem p. Stanisław, chudną widocznie, bo przy zgryzotach, kuchnia francuzka jest licha; byłem wprawdzie u waszego Andrzeja, ale ten pod pretekstem barszczu, dał mi jakiejś trucizny, — jeszcze mi jest niedobrze nawet w tej chwili, hem? może się co napijem?

Attykus rozrzewnił się słuchając tych lamentów p. Stanisława, to też biorąc go za rękę rzekł on doń z uczuciem: Boleję nad twemi nieszczęściami p. Stanisławie, starać się będę je zlagodzić i jeżeli nie żonę, to przynajmniej Ignasia obiecuję ci odszukać.

— A niechże cię ucałuje! krzyknął rozczulony szlachcic.

— Całuj panie Stanisławie, ile ci się podoba, chociaż radziłbym abyś zachował twe pocałunki, dla marnotrawnego syna i dla zbląkaney żony, jak wróci do domu, a teraz powiedz mi, czy masz dosyć odwagi, znaleźć i przywitać twego syna, gdyż schronienie w którym się ukrywa, nie jest być może zgodne z twemi szlachecko-katolickimi zasadami.

Pan Stanisław zbladł.

— Widzę rzekł Attykus, postrzegając bladeść swego znajomego, że niebędziesz miał dosyć sił do panowania nad sobą, na widok twego ukochanego jedynaka, który w tej chwili; — lecz o tem potem a teraz napij się jeszcze czegoś.

— Jezus Marja! czyżby miał zginać mój Ignalek? zawołał p. Stanisław, usłyszawszy te dwuznaczne słowa.

— Nie; nie, odrzekł Attykus, lecz chodź naprzód;

jąc, że nagroda 1,300 fun., ster. przyrzeczona za ujęcie Stephensa, przewodcy fenjenów, nie stanowi także postępowania zbyt regularnego, — dodajemy jeszcze kilka wyrazów dla dowiedzenia, że porównanie, o jakie dopomina się *Times*, nie jest bynajmniej dopuszczalne. Do chwili bowiem obecnej, sprzysiężenie fenjenów jest groźne jedynie na papierze; nie uorganizowało ono jeszcze, tak jak powstanie polskie, band uzbrojonych przebiegających kraj, ściągających haracz i mordujących tych wszystkich, którzyby nie chcieli działać wspólnie z niemi, zwłaszcza zaś nie uorganizowało ono jeszcze band żandarmów wieszających i morderców napadających tak na osoby wysoko położone, jak i na biednych włóścian, wiernych tronowi. Akta sprzysiężenia fenjenów wspominają dotąd jedynie o dwóch strzałach z pistoletu, danych do agentów, którym polecono aresztować Stephensa. Rewolucjonisci polscy dopuścili się przeszło 2,000 morderstw lub powieżeń, wśród okoliczności nacechowanych największem okrucieństwem. Nic przeto dziwnego, że w Polsce, dla przytłumienia terroryzmu przewodców rewolucyjnych, musiano uciec się do środków innych niż te, które były dotąd dostatecznymi w Irlandji. Jeżeli fenjenizm irlandzki przybierze kiedykolwiek takie rozmiary, jakie miał fenjenizm polski, czego bezwątpienia nie życzymy Anglii, w takim razie rozgrzeszenie dane przez *Timesa* oficerom angielskim, którzy kazali mordować na wyspie Jamaica murzynów bezbronnych, dla tego jedynie, że nie mogli włożyć za sobą jeńców, — rozgrzeszenie podobne nie może dać do myślenia, ażeby tenże sam *Times*, tak nieczuły względem murzynów z Jamaiki, zalecał wówczas środki łagodności i przekonania, i procedurę czysto formalną.

* (Iluminacja w m. Łodzi). Będąc świadkiem uroczystości z jaką miasto Łódź przyjęło w swych murach JW. Hrabiego Namiestnika Królestwa i dostojnych gości, którzy w dniu 7 (19) listopada r. b. zaszczyt raczyli swoją obecnością otwarcie drogi żelaznej łączącej Łódź z linią kolei warszawsko-wiedeńskiej, nie mogę przemilczeć wrażenia, jakie na mnie wywarły oznaki szczerego zaślęcia i wdzięczności, które mi mieszkańcy tego miasta starali się upamiętnić dzień ten tak dla nich drogi. Uroczystość otwarcia drogi żelaznej, uczta i mowy jakie przy spełnieniu toastów wypowiedziane zostały, czytaliśmy już opisane w Nr. 259 *Dziennika Warszawskiego*; obecnie chcemy tylko wypowiedzieć słów kilka o wspaniałej iluminacji, jaką zajaśniało całe miasto tegoż dnia wieczorem. Zaraz ze zmierzchem całe obszerne miasto Łódź, zajaśniało jednym potokiem ognia. W głównej ulicy Piotrkowskiej i w nowym rynku, widzieliśmy we wszystkich prawie oknach podwójne rzędy, u dołu i u góry, gorejącego światła, a oprócz tego coż za prześliczny widok stanowiły ozdobne transparenty jaśniejące cyframi Najjaśniejszego Pana i dostojnego Hrabiego Namiestnika. Transparentów tych naliczyć można było z górą czterdzie-

oto właśnie dom w którym młodzi patrioci radzą nad losem ojczyzny.

Wpół pijany i zmartwiony jako ojciec, mąż i obywatel, pan Stanisław dał się wciągnąć do sieni wskazanego mu domu. Za otwarciem drzwi, zbiegła jakaś dama, wyróżzowana i wybielona, prosząc naszych znajomych na górę. Pan Stanisław pocałował ją z płaczem w rękę i dał się prowadzić na schody, za nim szedł, uśmiechnięty jak szatan, Attykus. A to byłoby komicznie mówił on z cicha do siebie: ojciec z synem; lecz jeżeli się niemylę, to głos Włodka i Bordzi mię dolata.

Wyróżowana dama, odsunęła kotarę i p. Stanisław, zdziwiony, przerażony, z oczyma wytrzeszczonymi, z astami otwartymi, znalazł się w salonie jaskrawo oświetlonym, o czerwonym obiciu i o licznych lustrach, napelnionym młodzieżą i kobietami ubranymi fantastycznie.

Przed fortepianem siedział poeta Włodka i nucił jakąś piosnkę, Bordzia mu wtórował; o podał nich stał stół zastawiony winem, do koła którego, w skulpturalnych grupach, siedzieli, stali, leżeli obywatele i kobiety fantastycznie ubrane.

Pan Stanisław, oniemiały ciągle, wodził oczyma po tym oryginalnym posiedzeniu politycznym, nareszcie spostrzegłszy, ukrytego w kącie Ignalka, porwał go za rękę i okładając go kijem, wyleciał z nim na ulicę, wołając: O nieszczęśliku! o lotrze, dam ja ci tu politykę!

Attykus dopełniwszy tego chrześcijańskiego czynu, wrócił do domu, z sumieniem spokojnym i z weselem w sercu, jak imperator Tytus, kiedy obdarzył którego dnia ludzkość jakim dobrodziejstwem.

Zostawmy teraz na chwilę Attykusa, marzącego o treści broszury którą miał napisać, a przeniesmy się do Lodowika. (d. c. n.)

ści, a każdy w odmiennym guście i blasku, wyrażał wdzięczność mieszkańców za doznane łaski. Wszystkie to wreszcie połączone z różnokolorowymi lampami, zdobiącymi niektóre domy i z urządzonymi ogniami sztucznymi, stanowiło uroczą całość i tak harmonizowało z ogólnym usposobieniem mieszkańców, że na wieki pozostanie wyrzeźbione w ich pamięci. Wystawa wyrobów rękodzielniczych i fabrycznych urządzone dla JW. Hrabiego Namienstnika, po Jego wyjeździe otwartą została dla wszystkich, za mało znaczącą opłatą na dochód ubogich przeznaczoną, — aby i ci dzień ten zaliczyli do najświetniejszych, jakie miasto Łódź w historii swojej zapisze. *Obywatel z okolic Łodzi.*

* (Koncert.) P. Miska Hauser, jeden z najznakomitszych wirtuozów, znany oddawna w muzykalnym świecie, jako skrzypek pierwszego rzędu, występował podczas wczorajszego widowiska w teatrze wielkim, i dwukrotnie, po pierwszym i po drugim akcie baletu, słyszeć się dawał. *Andante i rondo*, skomponowane przez samego egzekutora na skrzypce, rozpoczęło ten świetny popis prawdziwego mistrza. Z kolei p. Hauser odegrał nam „Larghetto” Mozarta, w którym pokazał, że pojmując piękności głębszej, klasycznej muzyki. Druga część programu, złożona ze sławnych Rapsodii węgierskich i z efektownego kaprysu: „Poiseau sur l'arbre”, przyjęta była z prawdziwym już zapalem przez ogół publiczności napelniającej salę w teatrze. Wczorajszy koncert p. Hausera Miski, którego smyczek znany już był warszawianom przed 24 laty, dał wymowne świadectwo o potężnym talencie i ogromnym wyrobieniu w grze tego wirtuoza. Istotnie, rzadko nawet pomiędzy mistrzami, można spotkać taki „strych” leciuchny; rzadko również dubelto-we tony (*doppel grieffe*) wychodzą z pod którego smyczka tak harmonijnie rozśpiewane! Podziwialiśmy niemierniej, wyborne „staccatta,” p. Miski, jego prześliczne arpeggia... lecz nadewszystko, jego nieporównywane *flageolety*, w wykonaniu których nikt mu sprostać nie zdoła. Zapewne z powodu takiej flageolety biegłości, p. Hauser może tak po mistrzowsku nasładować śpiew ptaka, którym sprawił nie małe na słuchaczach wrażenie... Mamy nadzieję, iż znakomity wirtuoz nie ograniczy się na tem jednym wystąpieniu i da nam się słyszeć i podziwiać raz jeszcze.

* (Miska Hauser). Skrzypek Miska Hauser, który występował u nas wczoraj w wielkim teatrze, zasługuje na szczególniejszą uwagę głównie z powodu swej gry na skrzypcach i swych kompozycji, a także z powodu dziesięcioletniej podróży, którą odbył naokoło świata i którą opisał w dwutomowym dziele (wydanem w Lipsku, u Herbiga). Czerpiemy z *Ostd. Post.*, z paryskiej *Revue et Gazette musicale* i z innych pism, następujące o nim szczegóły:

Miska Hauser, urodzony w Presburchu, w Węgrzech, w r. 1822, okazywał od samego dzieciństwa nadzwyczajne do muzyki zamiłowanie. Wykształciwszy się w Wiedniu pod kierunkiem Böhma i Maysedera, przedsięwziął on w towarzystwie swego ojca (który jako rzadki artysta amator gry na skrzypcach, pozostawał niegdyś w bliskich stosunkach z Beethovenem) pierwszą wycieczkę do Niemiec, która z powodu coraz bardziej wzmagającego się powodzenia, zamieniła się na osmioletnią podróż koncertową po całej Europie, aż do granic Syberji. W Hanowerze, Kopenhadze, Sztokholmie i Petersburgu zapraszano Hausera na koncerta dworskie; nie tylko bogate podarunki i zachwycenie publiczności, lecz także pochlebne pochwały takich znakomitości muzykalnych, jak Spohr i Mendelsohn, stawały się jego udziałem. W r. 1848 wrócił on do Wiednia, lecz ówczesne wypadki skłoniły młodego artystę do udanias się do Ameryki. W towarzystwie fortepianisty A. Jaella, Bettiniego i śpiewaczki panny Patti, objechał on Stany Zjednoczone we wszystkich kierunkach. Wróciwszy w 1854 r. do Nowego Jorku, popłynął on wzdłuż rzek Ohio i Misisipi na południe, lecz złośliwa febra zmusiła go niebawem do upuszczenia Hawanny. Pośpieszył on napowrót do Nowego Jorku, gdzie na koncercie danym przez Jenny Lind, dał się po raz pierwszy słyszeć ze swym „Ptakiem”, wywołał nadzwyczajny zapal i stał się odtąd ulubieńcem yankeesów. Pośród coraz bardziej wznoszącego entuzjazmu, objechał on po raz trzeci Stany Zjednoczone, udał się do Ameryki środkowej i następnie popłynął przez ocean Spokojny do Kalifornji. W San-Francisco, w tem mieście złota, walczyli wówczas o palmę pierwszeństwa Lola - Montez, Henryk Herz i Ole Bull. Lola - Montez, obrażona za głośny śmiech z jakim ją publiczność powitała, powiedziała zgromadzonym znakomitościom miasta niegrzeczność. Podniosła się straszna burza. Zrospaczony impresario udał się do Hausera, siedzącego w łóżu, z błagalną prośbą, ażeby grał swoją uspokoił publiczność. Hauser usłuchał

tej prośby i począł grać. Z początku hałas nie ustał, lecz nareszcie Hauser zagrał swego „Ptaka” i zażegnał burzę. Zapal był tak wielki, że publiczność żądała, ażeby Hauser grał jeszcze i jeszcze, tak iż artysta ten musiał wyczerpać naraz cały swój repertuar.

W mieście Lima, słynnym z piękności kobiet, dał on liczne koncerty; kreolki, zachwyczone jego grą, zarzucały go kwiatami. W Valparaiso przeciwnie, powstawano na jego skrzypce, mówiąc, że takowe zrobił sam djabeł, i zabroniono publiczności bywać na jego koncertach. Tam to powziął on zamiar udać się do Australji. Po dwumiesięcznej podróży, której groziły burza i rozbicie się okrętu, Hauser zawinął do O'Haitei. Na tej wyspie odpoczął on i skomponował znane obecnie na całym świecie pieśni, i rzec można, że cuda tamecznej idealnej i rajskiej natury znalazły echo w jego sercu i obudziły w nim pokrewne dźwięki. Królowa Pomaré dowiedziawszy się o pobyć obcego skrzypka i poleciła swemu misjonarzowi, ażeby przedstawił go jej. Lecz gra artysty nie wywarła żadnego wrażenia na bosonogą królową i jej czarny dwór. Widząc swe niepowodzenie, Hauser chwycił się ostatniego środka i zagrał „Karnawał wenecki”; powstał szmer zadowolenia i zachwycenia, który zakończył się hucznie oklaskami. Mąż królowej Pomaré, indjanin olbrzymiego wzrostu, zbliżył się z kilku nawpół ubranymi i tatuowanymi dyplomatami i damami dworskimi; przypatrywali się oni to wirtuozowi, to jego skrzypcom, i obsypali go pochwałami. W Australji Hauser był czczony jako wysłaniec muz. Mianowano go obywatelą honorowym głównych miast, parlament zaś w Sidney uchwalił podziękowanie dla niego, za znakomite ofiary, jakimi artysta obdarzył tameczne zakłady dobroczynne, ofiarując na ich korzyść dochód z niektórych swych koncertów.

Unosząc z sobą mnóstwo pięknych wspomnień, Hauser opuścił Australję w roku 1859 i wrócił przez Indie i Egipt do Wiednia. W tem mieście, gdzie śledzono z wielkim interesem za jego podróżami, powitano go z zapalem w przepelnionym publicznością teatrze i nie szczędzono mu hucznych aplauzów. Lecz po trzecim koncercie, zima oddziałła na jego zdrowie i zmusiła go znowu do udania się do ciepłego klimatu. Pojechał on na wschód, zwiedził Kair, Aleksandję i Konstantynopol, gdzie ambasadorowie Anglii i Francji wprowadzili go na pokoje sultana.

Z Konstantynopola Hauser udał się do Włoch. W zimie 1861 r. dał on w Trjeście cały szereg koncertów, które miały nadzwyczajne powodzenie, i następnie pojechał przez Weronę do Medjolanu. Trudności, jakie wywoływało tam z początku jego imię, przewyciężył on potęgą swego smyczka. Grał on w Teatrze della Scalla, wśród natłoku rozentuzjazzowanej publiczności, i jak świadczą tameczne gazety, wywołał zapal nie mniejszy od tego, z jakim przyjmowano niegdyś Paganiniego. Ztamtąd udał się on do Turynu, gdzie pomimo gorącej pory roku, dał 10 koncertów, na które publiczność gromadziła się tłumnie. Król Wiktor Emanuel mianował Hausera kawalerem orderu śś. Maurycyego i Łazarza, która to dekoracja nie stała się udziałem żadnego innego, oprócz Rossiniego, artysty. Z Włoch Hauser przedsięwziął przez Szwajcaryję podróż do Francji. W Paryżu, przeprowadzaniem produkcjami muzycznymi, zdołał on uzyskać sławę zaraz na pierwszym koncercie. Dał on koncert w sali Herza, która rzadko kiedy mieściła w swych murach tak dobrane towarzystwo znakomitości ze świata dyplomatycznego i artystycznego. Znajdowali się tam między innymi książę i księżna Metternich, hr. Walewski, Thouvenel i inni, którzy słyszeli już poprzednio grę jego w swych salonach.

* (Magik Steinhausen) wczoraj przybył do Warszawy; mieni się on nadwornym prestidigitatorem N. króla pruskiego. Magik ten, przywiózł z sobą gazety zagraniczne, w których jego zręczność wynoszona jest pod obłoki. Obecnie p. Steinhausen układa się z dzierżawcą Doliny Szwajcarskiej o szereg występów w sali tego zakładu. O rezultacie tych układów doniesiemy wkrótce.

* (Sala giełdowa). Onegdaj, jak to doniesiśmy, otworzoną została przez JW. prezesa Banku, w obec starszych giełdy, wygodnie urządzone sala zimowa, przytykająca do rotundy giełdy, a służąca na zebranie dla bankierów i kupców podczas czynności giełdowych. W sali tej dość przestronnej i odświeżonej, umieszczono 80 foteli z napisami firm domów, dla których są przeznaczone. Urządzenie to wielce wygodne dla publiczności giełdy odwiedzającej, ma razem ułatwić agentom czynności przy pośredniczeniu w transakcjach. Przyczem poleconem zostało ściśle przestrzeganie, aby pośredniczenie przy transakcjach wykonywane było li przez agentów przysięgłych. (G. Handl.)

* (Wypadek). W dniu wczorajszym Marjanna Ra-czyńska, lat 71 wieku licząca, nagłe życie zakończyła.

* Numer 22 *Kłosów*, wyszedł z druku i zawiera: — Fragment, p. W. Morzkowska — Veder Napoli e poi mori!, wiersz T. Lenartowicza. — Jan Długosz, nauczyciel dzieci Kazimierza Jagiellończyka, p. K. Wł. Wojcickiego (z drzew. i obrazu W. Ejona). — Epawi, powieść przez Reybaud przekład J. Belejowskiej (c. d.). — Miejskie Pokłosie. — Dantego komedia Boska, ustęp z pieśni XIV (z drzew. Dore). — Korespondencja z Drezna, p. J. I. Kraszewskiego, — z Paryża, p. W*. — Uroczystość smoka w Kochinchinie (z drzew.). — Spotkanie z Soularogo, przekład Mirona (z drzew. Tegazzo). — Cervantes, p. F. H. L. (z drzew.). — Przegląd teatralny, p. F. H. L. — Widok Pi- reniejów od strony Hiszpanji; kopia z obrazu Szermentowskiego z wystawy paryskiej w r. 1865. — Lato w Warszawie, Rudzkiego. — Powrót ze spaceru, szkic Wincentego Smokowskiego. — Przy straganie, szkic humorystyczny F. Kostrzewskiego.

* Nr. 7 *Gazety Muzycznej i Teatralnej*, wyszedł z druku i zawiera: — Przegląd tygodniowy, przez T. L. — List Ig. F. Dobrzyńskiego. — Teatra Warszawskie (Sztuka i Handel), p. W. Szymanowskiego. — Przegląd literatury muzycznej (Meyerber i jego czary), p. A. Jeske. — Nowiny ze świata muzycznego, — a w feljtonie: Jak to dawniej bywało (dokoń. p. Krasickiego.)

* (Nowa ustawa gimnazjalna). Nowy regulamin z d. 27 września 1865 r., uzupełniający nową ustawę gimnazjalną, różni się od poprzednich w trzech ważnych punktach: 1) ustanawia lekcje godzinowe a przez to we wszystkich klasach mniej więcej skraca ilość czasu naukowego; 2) ustanawia dość długie przerwy między lekcjami, co podaje uczącym się możliwość odświeżania sił swoich ruchem na wolnym powietrzu, i 3) w niższych dwóch klasach, dla uczniów młodszego wieku przeznaczona mniej godzin, aniżeli w wyższych klasach dla starszego wieku. Odtąd uczniowie 1-ej klasy mieć będą 24 godzin na tydzień, czyli po 4 godzin dziennie, poświęconych dla nauki; uczniowie 2-ej klasy — 25 godzin na tydzień, czyli 5 dni po 4 godzin, a jeden 5 godzin; a uczniowie wszystkich pozostałych klas — 27 godzin na tydzień, czyli 3 dni po 4 godzin i 3 dni po 5 godzin. Tym sposobem przeciąg czasu naukowego we wszystkich klasach znacznie skrócony został, gdy tymczasem ilość czasu na przerwy między lekcjami, wynosząca dotąd 40 minut, powiększoną została do 1 godziny w klasach niższych, a do 1 1/4 godziny w pięciu wyższych. (*Birż. Wied.*)

* (Mapa stepu kirgizów, obwodów orenburgskich i syberyjskich kirgizów, semipalatyńskiego i turkiestańskiego, sporządzona przez pułkownika Połtorackiego i podpułkownika sztabu jenerałnego Iłlina), obejmująca całą przestrzeń środkowej Azji, od morza Kaspijskiego do Chin, a od granic Afganistanu i Persji do Syberji. Tym sposobem mapa ta obejmuje, oprócz właściwego stepu kirgizów, wszystkie chaństwa środkowej Azji (Chiwę, Bucharę i Kokan), posiadłości niepodległych turkomanów, Małą Bucharę (Kaszgar, czyli Turkiestan chiński i część kraju Ilijskiego, tudzież część orenburgskiej i tobołskiej gubernji i całą prawie gubernję tomską. Za materiały do tej mapy służyły: szczegółowe plany stepów kirgizów, znajdujące się w zarządach syberyjskim i orenburgskim, ostatnie pomiary, mapy Zacharowa i Szlagenwejta, prace Chanjko-wa i mapa z podróży Wambery. W obecnej chwili, kiedy srodkowa Azja zajmuje powszechną uwagę, można się spodziewać, że nowowydana mapa, pomimo niedokładności jakie w niej być mogą, w braku lepszych przewodników, może zaspokoić ciekawość publiczną. Bardzo przystępna cena tej mapy (80 kop. na miejscu, a 1 rub. z przesyłką) daje możność każdemu, przy czytaniu gazet lub pism traktujących o Azji środkowej, rozpoznawania dróg i krajów, których położenie było dotąd nieznanie dla większej części publiczności. (*Rus. Inw.*)

Anglja.

* (Stephens), syn komisarza aukcyjnego z Kilkemey w Irlandji, otrzymał bardzo ograniczone wychowanie. Był on przez pewien czas urzędnikiem przy budowie drogi żelaznej. Jako jeden z najczynniejszych członków stowarzyszenia „młodej Irlandji”, zwrócił on na siebie zawnias uwagę O'Briena, który wskazał na niego jako na filar przyszłości Irlandji. W 1848 r. brał on czynny udział w powstaniu Irlandzkim. Był on sekretarzem przewodcy powstania i walczył pod Ballingarry. Po przytłumieniu powstania, udał się on do Ameryki, ząd następnie wrócił do Irlandji i był w r. 1856 nauczycielem w wyższej szkole żeńskiej w Kittarney, a potem w Dublinie. Odtąd stracono go całkiem z oczu, aż nareszcie teraz wystąpił on jako pełen wpływu przewodca fenjenów. Powiadają, że ma on nadzwyczaj miłą powierzchowność; jest on wzrostu nieco więcej niż średni, ma świeżą cerę i obfity zarost, włosy czarne cokolwiek jasne, i małe, żywe i bardzo ruchliwe oczy. Fizjonomia jego zdradza inteligencję, i zarazem moc charakteru. W więzieniu odznaczał się on nadzwyczajną pogodą umysłu. (*Nordd. A. Z.*)

* (Pogoń). *Queenstown, 27 listopada*. Statki wojenne *Liverpool* i *Achilles* odplynęły na morze z agentami policyjnymi. Przypuszczają że udały się one w pogoń za statkiem, na którym Stephens ratował się ucieczką. (*Nord*).

* (Projekt małżeństwa). Z Londynu piszą do *Köln Z.*, że potwierdza się wiadomość o przyszłych związkach małżeńskich księcia Chrystjana augustenburgskiego z trzecią siostrą królowej Wiktorji, księżniczką Heleną. Młoda para ma zamieszkać w Anglii.

Austria.

* (Układy handlowe). *Wiedeń, 27 listopada*. Wobec wiadomości podanej przez gazety zagraniczne o posłaniu z Paryża do Wiednia naczelnika sekcji Herberta dla prowadzenia układów zmierzających do zawarcia traktatu handlowego austriacko-francuzkiego, zapewniają z jak najpewniejszych źródeł, że ani Herbert nie został tu przysłany, ani też nie zamierzają w Paryżu postać go. (*Wolff's T. B.*)

* (Sejm w Zagrzebiu). *Wiedeń, 28 listopada*. Z pomiędzy rozpraw sejmowych, jakie w tej chwili odbywają się w całej monarchji austriackiej, zasługuje na największą uwagę sejm w Zagrzebiu. Według najświeższych wiadomości lewe stronnictwo zjednoczenia trwa jeszcze ciągle w oporze biernym i wstrzymuje się uparcie od posiedzeń. Nadeszły wczoraj telegram donosi, że odbywane dalej w łonie sejmowym rozprawy nosiły na sobie charakter umiarkowany. Pokazuje się z tego, że tak jak wszystkie inne stronnictwa w Austrii dążą do pojednania i do porozumienia, i w Zagrzebiu także pragną uniknąć zbyt wybitnego rozdzielenia stronnictw. Pod tym względem zaszczyt owo starcie może posłużyć za bezpośrednio nader ważną polityczno-moralną naukę. (*Wien. Abp.*)

Grecja.

* (Nowy gabinet). *Ateń, 25 listopada*. Skład nowego gabinetu jest następujący: Deligeorgios, prezes gabinetu i minister spraw zagranicznych i sprawiedliwości; Grivas, minister wojny; Mawromichalis, minister marynarki; Aristides, minister skarbu; Zaimis, minister spraw wewnętrznych; Spilios-Antinopulo, minister wyznań. (*Nord*).

Holandja.

* (Dymisja). *Haga, 27 listopada*. Organ urzędowy donosi, że król przyjął dymisję ministra skarbu Betz'a. Minister sprawiedliwości Olivier objął tymczasowo zarząd ministerstwa skarbu. (*Wolff's T. B.*)

Portugalja.

* (Izba deputowanych.—Burze). *Lizbona, 26 listopada*. Izba deputowanych przyjęła jednoznacznie projekt do prawa uwalniającego od opłaty cła handel winem na rzecz Duro. Srożyły się tu straszne burze. Brzegi Tagu są zalane. (*Nora*).

Prusy.

* (Pogłoski o interwencji Rosji). *Berlin, 27 listopada*. Rozmaite dzienniki powtórzyły już po kilkakrotnie pogłoskę o dyplomatycznej interwencji Rosji, mającej na celu zjednoczenie księstw z koroną duńską pod postacią unji osobistej. Już dawniej zwracano uwagę na to, że w tutejszych kołach rządowych nie wiedzą o podobnej interwencji. Pomimo tego utrzymują nawet, że te pogłoski rozszerzane bywają naumyślnie z Berlina, dla nastraszenia Szlezwig-Holsztynji i sklonienia księstw tych do połączenia się z Prusami. Można by jednak przyjąć, że rzecz ma się zupełnie przeciwnie, i że podobne pogłoski przeszły dla tego tylko do prasy, ażeby wprowadzić w błąd i wahanie się zwolenników aneksji w Pusach i w innych państwach niemieckich. (*Patr. Ztg.*)

* (Kwesja frankfurcka). Korespondenci wiedeńscy do licznych gazet, a między innymi do *Köln Z.* z 25 i 27 listopada, do *Allg. Aug. Z.* z 21 t. m. i do *Frankf. Postz.* z tejże daty, podają w kwestji frankfurckiej niezgodne z prawdą wiadomości tak co do treści depesz pruskich, jak i co do postawy politycznej Prus w tej kwestji. Jeżeli rząd królewski nie każe zaprzeczać urzędowo podobnym wiadomościom, pochodzi to ztąd, że nie chce zbroczyć od powszechnie przestrzeganej obowiązku, nie ogłaszania depesz obcych gabinetów bez ich przyzwolenia. Jeżeli pod względem tego obowiązku nie będzie zachowywana wzajemność, jak to ma miejsce w wyżej wspomnianych korespondencjach, obejmujących wersje oparte na niedyskrecji i do tego niezgodne z prawdą, w takim razie i Prusy będą zmuszone odstąpić od dotychczasowego zwyczaju przestrzegania tajemnicy co do depesz austriackich. Krok podobny byłoby tem bardziej godny pożałowania, że w obec takiego systemu wojny

gazeciarskiej, wszelkie poufne pomiędzy gabinetami układy stałyby się niemożliwymi. (*Nordd. A. Z.*)

* (Sprawa frankfurcka). *Ber'in, 28 listopada*. *Nordd. A. Z.* uzupełniając swój wczorajszy artykuł o sprawie frankfurckiej, powiada: Nie wyłącza to zresztą Prus od trzymania się nadal powziętego w nocy z dnia 6-go października stanowiska, i od wytknięcia sobie w razie jakichkolwiek trudności innej drogi w obranym raz kierunku, w celu załatwienia kwestji spornych. (*Wolff's T. B.*)

* (Groźby). *Berlin, 28 listopada*. *Volksblatt* z powodu odwiedzin p. Gablenz w Hanowerze, występuje z artykułem przeciwko Hanowerowi, kończącym się następującymi słowy: Hanower pożałuje swojego opierania się skale pruskiej, toczącej się niewstrzymanym pędem ku morzu. Gdyby Hanower połączył się w jeden nierozrywany węzeł z księciem augustenburgskim, obydwie kwestje zostałyby za jednym zamachem rozwiązane. (*Schles. Z.*)

* (Armja pruska). *Weser Z.* podała niedawno w korespondencji z Berlina wiadomość, że skład armji czynnej, który wynosił w roku zeszłym 213,000 ludzi, został jakoby w tym roku, dla względów finansowych, zredukowany do 201,000 ludzi, przez co rząd chciał dać faktyczny dowód, że postawiony przez większość izby deputowanych, podczas ostatniej sesji sejmowej, wniosek dążący do pojednania i zmierzający do zredukowania armji do 200,000 ludzi, jest wykonalny. Cała wiadomość powyższa jest zmyślna. O podobnym pojednawczym wniosku nikt dotąd nic nie wie i redukcja armji, o której mowa, nie miała wcale miejsca. (*Nordd. A. Z.*)

* (Projekta rządowe). *Berlin, 27 listopada*. Do tego czasu nie odbyło się jeszcze żadne posiedzenie ministerstwa stanu dla naradzenia się nad projektami, jakie mają być przedłożone sejmowi. Jedno jest tylko pewnem, że zaraz przy otwarciu posiedzenia ma być wniesiony przedwstępny plan wydatków i dochodów na r. 1866. Co się tyczy innych projektów, mających być przedłożonych, jakąż postawę przyjmie izba deputowanych, za nim można będzie pomyśleć stanowczo o pracach, którymi się ma zająć owa izba. (*Patr. Z.*)

* (Wybory). W Poczdamie na 40 postępowych kandydatów do rady miejskiej wybrano tylko 4. Pomiedzy niewybranymi znajduje się także p. Schulze-Delitzsch. (*Patr. Z.*)

* (Fałszywe pieniądze). Jak się pokazało, polak który niedawno przebywał potajemnie w Bydgoszczy i tak rozrzutnym był w wydawaniu 25 rublowych papierków, ale na nieszczęście zdołał uciec, był agentem bandy fałszerzy pieniędzy znajdującej się w Londynie i w Rosji; skonfiskowane zatem 5,000 rubli są fałszywe. Z owych fałszowanych biletów rublowych puściła niedawno w kurs kilka sztuk pewna rodzina krawiecka z Gorzyszkowa. Dano o tem znać z Włocławka, i zaraz zaaresztowano owego krawca wraz z jego żoną, który w ucieczce przybył do Torunia; odbyto rewizję domu u jednego z jego krewnych w bliskości Torunia, znaleziono tam 3,000 fałszywych biletów rublowych i w skutek tego aresztowano jeszcze 5 osób podejrzanych o rozszerzanie fałszywych pieniędzy. Wiadomość podana w ostatnim numerze naszej gazety stoi w związku z owymi aresztowaniami. (*Patr. Z.*)

* (P. Hasenkamp). *Królewiec d. 26 listopada*. Redaktor *Hartung Z.* p. Hasenkamp, który jak wiadomo odsiaduje obecnie za przestępstwo prasowe karę więzienia, został wskutek podawanej przez siebie próby wypuszczony w dniu wyborów do rady miejskiej, na cztery godziny z więzienia, ażeby jako wyborca mógł odbyć swoją powinność obywatelską. (*Patr. Z.*)

* (Kwestja zawalania się domów). *Berlin, 27 listopada*. Coraz większa objawia się potrzeba, pisze *Ger. Z.*, pomyślenia stanowczo o tem, jakby położyć nareszcie koniec obawie przed zawalaniem się domów, która wyrodziła się w epidemję, gdyż jeżeli jeszcze tak potrwa kilka tygodni z wypowiedaniem hipotecznych długów, jak to było w ostatnich dniach, wtenczas przepadną miliony włożone dziś w grunta Berlina i własność obywatelska straci zupełnie na wartości. W ostatnich dwóch tygodniach nie było dnia, w którymby nie zażądano spłaty długu hipotecznego, wynoszącego najmniej 100,000 talarów, a w jednym nawet dniu liczba ta dochodziła do poczwórnej wysokości. Hypoteki zaś te nie należały bynajmniej do tak zwanych niepewnych, owszem były to same pewne pierwsze hypoteki, oparte na majątku małoletnich. Że zaś o uiszczeniu się przy dzisiejszym krytycznym położeniu finansowym z owych wypowiedzianych długów nie może być żadnej mowy, właściciele domów zatem, na których ciąży owe hypoteki, wystawieni są na widoczną ruinę, i nikogo to nie zadziwi, jeżeli w przyszłym roku większa część Berlina

wystawioną będzie na subhastację. Już obecnie w tutejszym sądzie miejskim wszystkie dnie aż do czerwca roku przyszłego zajęte są terminami subhastacyjnymi, a często nawet na jeden dzień przypadają po 2 termina. (*Patr. Z.*)

* (Komisja zdrowia). *Gdańsk, 24 listopada*. Komisja zdrowia, na czele której stoi prezes policji p. Clausewitz, odbyła rewizję po domach i mieszkaniach w tutejszem mieście, i uznała za konieczne, jak dowiadujemy się, ażeby ze względów sanitarnych wprowadzili się w d. 1 kwietnia lokatorowie z pewnej liczby zajmowanych przez nich mieszkań. (*Patr. Z.*)

Włochy.

* (Królestwo portugalscy). *Florencja, 26 listopada*. Król i królowa portugalscy wyjadą we wtorek do Drezna, zkąd udadzą się do Francji. (*Nazione*).

* (Księżę Napoleon) przybył 26 listopada do Medjolanu, zwiedzwszy poprzednio Brescję. (*Nord*).

Korespondencje Dziennika Warszawskiego.

Koziencice, 10 (22) listopada. ()*

Pobór do wojska.

U nas w m. Koziencicach, pobór odbył się równie szczęśliwie, jak w drugich miejscach.

Pierwotne obejrzenie popisowych, czyli tak zwana superrewizja, odbyła się bardzo prędko i pomyślnie. Popisowych, którzyby nie stawili się do superrewizji, prawie nie było, oprócz tych, co stawili się w miejscach niestałego swego zamieszkania. Ale losowanie i sam pobór odbyły się jeszcze szczęśliwiej i pomyślniej, czego się spodziewaliśmy, z zupełną pewnością na pewne powodzenie, pomimo złośliwych gadanin pozostałych stronnictw, które upewniali, że nie wszyscy popisowi stawią się do losowania, że w podobny sposób odbywany pobór jeszcze nie jest zrozumiałym dla ludu, że on jeszcze nie przyzwyczaił się do tej reformy, że przytem będzie wiele przeszkód i t. p.

Gadaniny te mogły być, rozumie się, rozpuszczane przez ludzi zupełnie nieobznajmionych z rzeczą. Lud doskonale pojął obecną reformę poboru do wojska, i z niecierpliwością oczekiwał jej rzeczywistnienia, oczekiwał samego poboru. Lud wiedział, że pobór jest konieczny, a jak będzie się odbywał, — to było mu ogłoszone i wyjaśnione dokładnie przez naczelników cząstkowych.

Losowanie w Koziencicach rozpoczęło się 31 października (12 listopada), to jest w niedzielę. Naprzód byli powołani do losowania popisowi chrześcijanie w liczbie przeszło 680 ludzi, a następnie starozakonni w liczbie 114. Liczba popisowych tym sposobem była znaczna; nie mniej jednak losowanie następnego dnia, w poniedziałek zostało ukończone, a we wtorek 2 (14) listopada, 227 rekrutów chrześcijan i 38 starozakonnych (licząc tu zastępców) byli już w Radomiu, o 35 wiorst. Lecz przytem, uważamy za obowiązek zaświadczyć, że wszyscy się stawili, oprócz jednego starozakonnego, który nie zdążył na czas. Żadnego zbiegłego popisowego, żadnej skargi, żadnych nieporozumień, — niczego podobnego nie było.

Przy ogłoszeniu popisowych rekrutami, w obecności ludu zgromadzonego może w liczbie 2,000 ludzi, odezwał się tylko płacz kobiet żegnających się z mężami, dziećmi, braćmi, płacz zwykły, naturalny; nie było słyhać szemrania, ani ze strony rekrutów, ani ze strony ludu. Prawda, niektórzy rekruci, rozczuleni płaczem matek, siostr i żon, z początku posmutnieli, ale drudzy wstydli ich i powstrzymali swym śmiechem i kalamburami. Rekruci przy ogłaszaniu ich nazwisk sami wychodzili z tłumu ludu i stawiali na wskazane im miejsce.

Przeznaczono im dogodny lokal i z przyjemnością widzieliśmy, jak wesoło śpiewali, tańczyli i pocieszali swych krewnych i mówili im: „Czego tu płakać! Taki już los. Jeżeli nie ja, to drugi musiałby służyć, a jeżeli nie drugi to trzeci. Wszystko jedno.”

Dla odesłania rekrutów z Koziencic do Radomia, włościanie dobrowolnie i bezpłatnie dali 75 furmanek.

Jednym słowem, wszystko szło jak najdoskonalej, tylko z starozakonnymi było więcej kłopotów niż z chrześcijanami, pomimo że starozakonnych było sześć razy mniej. Kłopoty i trudności te przy każdym poborze pochodzą z tego, że starozakonni powiększej części nie mają świadectw metrycznych urodzenia, lub mają ich bardzo mało, a przedstawiają tak zwane akty znania, lub lata oznaczone w latach poprzednich przez komisje konskrypcyjne.

Niewielu ze starozakonnych zeznaje akta o uro-

(*) List ten wzięty jest z *Warsz. Dniw.*

dzeniu dzieci swych przed urzędnikiem stanu cywilnego. Większa ich część uważa to wcale nie za konieczność. Zatem bardzo często bywa, że dzieci nie są zapisane w księgach ludności przy rodzicach, a jeżeli są zapisane, to przy księgach nie ma o nich żadnych dokumentów. W skutku tego, szczególnie przy konskrypcji, starozakonni niemający metryk urodzenia, bywają zmuszani robić akta znania, to jest biorą świadków, którzy zeznają rok ich urodzenia, a potem zeznanie swe stwierdzają w sądzie okręgowym przysięgą. Czy może być przytem choć cząstka prawdy? Dla tego, o ile nam wiadomo z pogłosek, w komisjach konskrypcyjnych akta te znania nie były przyznawane za dokumenta.

Na potwierdzenie naszych słów, przytaczamy następujący fakt:

Pewien bogaty starozakonny miał kilku synów; z nich dwóch, podług swych lat powinno było podlegać konskrypcji w roku bieżącym. Starszy według dokumentów miał 21 lat i zapisany był do listy popisowych, a młodszy nie miał żadnych dokumentów urodzenia, i dla tego był zrobiony akt znania; ten akt oznaczał mu tylko 18 lat; zatem nie podlegał poborowi. Ale ten akt znania wpadł w ręce naczelnika cząstkowego, który osobiście znał starozakonnego i podejrzewając wiarygodność dokumentu, postanowił sprawdzić zeznanie świadków. Świadkowie zmieszali się i zaczęli mówić niedorzeczności, jak naprzykład: „My... my stwierdzamy że on jest synem Judkii Syfki, urodził się wtenczas kiedy ten dom się budował.” Okazało się kłamstwo i tym sposobem akt znania został unieważniony.

Ale starozakonny ojciec i syn nie stracili przytomności. Ojciec ożenił syna z bogatą żydówką z drugiego miasta i przesiedlił go tam. Tam znów zrobiono akt znania i świadkowie pod przysięgą w sądzie, oznaczyli starozakonnemu 26 lat. Zatem, starszy ma lat 21 a młodszy 26. Ale trzeba było niestety, że naczelnikowi cząstkowemu wpadł w ręce i ten akt znania. Świadkowie znów byli badani i znów zaczęli zeznawać niedorzeczności.

Rozumie się i drugi syn starozakonnego z rozkazu naczelnika cząstkowego, był stawiony przed komisją konskrypcyjną do obejrzenia i zapisany do listy popisowych 20-letnich, ponieważ według zeznania samych rodziców, urodził się w rok po najstarszym synu. J. S.

Pilica 9 (21) listopada.

Pochodzenie Pilicy. — Fabryki kortów i papieru, farbiernia. — Losowanie do wojska.

Miasteczko Pilica, winno swe pierwiastkowe pochodzenie jedynie pięknej miejscowości. Na dosyć wzniosłej górze, wzmocnionej na spadzistych bokach kamieniami i otoczonej rowem, był zbudowany niegdyś zamek, obsadzony drzewami, a urządzone w ten sposób letnia rezydencja Zborowskich dała powód do powstania miasteczka. Różna czeladź i wszelkiego rodzaju konsumenci, spekulujący według dawnego zwyczaju na okrucy z bogatego książecego stołu, zaczęli zabudowywać dolinę rzeki Pilicy i tym sposobem powstała osada. Teraz Pilica wzrasta i podtrzymuje się przez utworzone następnie przemysłowe znaczenie, do czego niewątpliwie głównie pomogło jej położenie na drodze bitej, łączącej dwie najważniejsze drogi kraju, a mianowicie: pomiędzy drogą bitą krakowską, a koleją żelazną warszawsko-wiedeńską. Ludność miasteczka głównie składa się ze starozakonnych, a w części z Niemców i Polaków. Przemysł fabryczny znajduje się w ręku Niemców i Polaków, zaś handel i drobne rękodzielnictwa, w ręku starozakonnych. Fabryki znajdujące się w pewnej odległości od miasteczka, należą do jednego pilickiego obywatela, p. Moesa, do którego należą też wszystkie zakłady wewnątrz Pilicy, mianowicie: gorzelnia i browary, młyn parowy i farbiernia.

Fabryka kortów znajduje się o 3 wiorsty od Pilicy we wsi Sławnowie. Jest to ogromna pięciopiętrowa budowla, mieszcząca w sobie, oprócz farbierni wełny, wszystkie gałęzie zakładowego mechanizmu fabrykacji kortu. Około 200 warsztatów poruszane jest przez dwie maszyny: parową, o sile 24 koni i wodną, o sile 60 koni. Przy tej fabryce znajduje się dyrektor z pensją 1,000 rs. rocznie; 2 mechanicy biorący po 300 rs. rocznie, 2 stolarze — po 45 rs.; prostych robotników 148 — po 45 kop. dziennie, kobiet 65 — po 20 kop., dzieci od lat 8 do 12 mających 120, — po 16 k. Wartości rocznej produkcji kortów ściśle oznaczyć nie można, a podanie przypuszczalne cyfry nie miałoby celu; mogą tylko dodać, że firma Moesa, z powodu wyborowego gatunku używanych surowych materiałów i starannego wyrobu kortów, zjednała sobie, jeżeli nie europejską, to przynajmniej wszechrosyjską sławę. Co się tyczy cen, korty Moesa sprzedają się drożej niż korty z innych fabryk, ale za to do ich wyrobienia używają się najlepsze gatunki wełny i jedwabów i sta-

nowczo nie są dopuszczane żadne fałszywe przymieszania, w rodzaju naprzykład bawełny lub nici lina-nych; dla tego korty te obok prześlizności glansu i równości tkaniny, odznaczają się nadzwyczajną trwałością w noszeniu. Jakkolwiek by długo je nosić, z pod barwy nie wychodzi na wierzch gruba osnowa tkaniny. Dla tego, jako przedmiot drogi, korty pilickie wcale się nie znajdują w sklepach tutejszych kupców, którzy wolą handlować tańszymi gatunkami. Przy fabryce niema składu, dla tego że korty małymi partjami ciągle wysyłane są do Warszawy, zkąd idą głównie do Petersburga, Moskwy i Charkowa, gdzie są kantory składowe i w części za granicę. W fabryce zostają zostają tylko sztuki, z najmniejszą choćby skazą. Tym sposobem widziałem w liczbie innych doskonałych gatunków, prześlizny wojenny drap ciemnozielonego koloru.

Fabryka papieru znajduje się o 7 wiorst we wsi Wierzbkach a nie w Libertowskiej Woli. Tutaj murywana budowla fabryczna jest daleko mniejsza, dla tego, że przy mniej zakłamanym mechanizmie tej fabrykacji, mieści daleko mniejszą ilość warsztatów. Cały mechanizm porusza parowa maszyna o sile 7-u koni i dwie pompy wodne o sile 60 i 30 koni. Dyrektor fabryki pobiera 1,200 rsr. rocznie, 5-u mechaników po 180 rsr., 83 robotników po 35—40 kop. dziennie, kobiet 87, po 18 kop., dziewcząt małych 10, po 12 1/2 kop., chłopców 7-u, po 15 kop. Papier wyrabia się wszelkich gatunków, poczynając od białego atlasowego do prostego szarego. Fabryka najbardziej zajętą jest wyrabianiem papieru na gazety, najłatwiej zbywanego. Papier listowy różnokolorowy jest ściśły i gładki. W ogóle gatunek jego jest wcale niezły. Przy fabryce jest skład, gdzie każdy pragnący może wybierać i kupować papier detalicznie, tylko nie mniej jednej rzyzy. Kupując papier listowy, byliśmy zadziwieni jednakowością ceny w składzie i w sklepach. Na to kasjer nam odpowiedział, że fabryka i w sprzedaży en gros nie robi ustępstw; jeżeli zaś w sklepach nie podnoszą ceny, to w zamian za to w librach i zapieczętowanych ryzach nie dają należytego gatunku, i przy tem lepsze gatunki mieszają z gorszymi. Roczna wartość fabrykacji wynosi średnio 20,000 rsr.

Robotnicy w obu fabrykach są po większej części Niemcy; Polaków nie wielu; mieszkają tamże w murywanych i drewnianych domach, rozdzielonych na osobne lokale, mające od jednego do trzech pokoi. Stosownie do wielkości lokalu, płacą fabrykantowi miesięcznie komornego od 75-u kop. do 3 rsr. Trzyrublowych lokali mało i niechętnie je najmują; po większej części jedna rodzina zajmuje jeden pokój, lecz zdarza się, że dwie lub trzy bezdzietne rodziny mieszczą się w jednym pokoju, dla oszczędności komornego i opału. Chociaż robotnicy na pozór są blade, anemiczni, co jest następstwem nieczystej atmosfery w fabryce i braku ruchu, jednakże pokarm ich zupełnie jest zadowalniający; mięso i piwo prawie co dzień koniecznie jest u nich na stole. Na pierwsze spojrzenie, tak drogi pokarm zdaje się nieodpowiednim niewysokiemu dziennemu zarobkowi, lecz zwążywszy, że ojciec rodziny pobiera naprzykład 45 kop. dziennie i troje jego dzieci tyleż, to dzienny dochód okaże się zupełnie dostatecznym na taki zasycający pokarm. Na wypadek choroby robotników, znajduje się domowa apteka i roczny doktor.

Farbiernia, zajmująca się myciem i farbowaniem na różne kolory wełny, poruszana jest maszyną parową o sile 9-u koni. Przy niej znajduje się dyrektor z pensją roczną 900 rsr., i 30-u robotników biorących po 30 kop. dziennie. Głównie używane barwniki są: amerykański sandał i indygo. J. L. Sklej.

P. S. Uważam nie za zbyt cenne dodać, że losowanie popisowych u nas w Pilicy, odbyło się w oznaczonym terminie, w zupełnym porządku, bez żadnych wydarzeń i wypadków. Zbiegostw nie było. Z prawa wykupienia się korzystali głównie popisowi starozakonni. Rekruci pod względem psychicznym uczuć okazali wstrzemięźliwość. Byli i ży, ale jak ich być nie miało, tam, gdzie wmięszane są najdroższe rodzinne związki. Mocno płakały kobiety, ale kobiece ży — produkt, jak wiadomo nie drogi.

Czy istnieje pyromanija?

Rada lekarska, roztrząsnąwszy podniesioną przez ministerstwo sprawiedliwości kwestję o istnieniu choroby pod nazwą pyromanji, doszła do następnego konkluzji, którą przytaczamy z *Żurnala ministerstwa justycji*:

Kwestja co do tego, czy istnieje lub nie szczególnie rodzaj obłąkania, którego główna cecha zależałaby na nieprzemyśle pociągu chorobliwym do podpalania (to jest tak nazwana pyromanija), a jeśli istnieje, to przez jakie symptomata i przy jakich warunkach się

objawia, wynika prawie w początku bieżącego wieku. Kwestja ta została podjęta przez samych prawników; dała ona powód do licznych sporów pomiędzy nimi i lekarzami oraz do rozlicznych psychiatrycznych teorii; od rozwiązania kwestji zależało nietylko stwierdzenie nowego faktu patologicznego, lecz zarazem uwolnienie od kary wielu przestępców. W obecnym czasie spór ten należy uważać za zakończony, a mówiąc z wszelką oględnością, można powiedzieć stanowczo, że dotychczas nie ma danych, któreby skłaniały do przypuszczenia istnienia choroby tak zagadkowej. (*) Rozpatrując liczne wypadki podpalenia, sędziowie nie mogli nie zwracać uwagi na okoliczność, że jeśli w niektórych z takowych przestępstwo objawiało się w sposób zupełnie dostateczny i dokonywane było pod wpływem normalnych lub widocznie chorobliwych idei, to w innych wypadkach, przeciwnie, charakter przestępstwa pozostawał zagadkowym dla braku powodów które do takowego pobudziły, dla niespodzianego zeznania przestępcy, na którego bynajmniej nie padało podejrzenie, równie jak dla tego, że uskarżał się on częstokroć na rozmaite cierpienia, które oczwiescie, nie miały szkodliwego wpływu na jego zdolności umysłowe, i t. d. Sędziowie wrzód od lekarzy zaczęli przypuszczać w podobnych razach istnienie szczególnego stanu chorobliwego i domagać się udziału lekarzy w zbadaniu przestępcy i określeniu charakteru przestępstwa. Większa liczba wypadków zagadkowego podpalenia, które przedstawiano pierwiastkowo do zbadania lekarzom, dokonywaną była tylko w pewnym perjodzie życia ludzkiego, a mianowicie: około epoki dojrzenia. Okoliczność ta zdawała się lekarzom nader ważną, i głównie zwróciła na siebie ich uwagę. Rozważając wypadki podpalenia opisane przez E. Platnera i zebrane w niektórych gazetach niemieckich prawnych, oraz te które się przedstawiały własnej jego obserwacji, Henke doszedł do wniosku, że chorobliwą namiętność do ognia należy przypuszczać, i że zjawia się ona szczególnie w epoce dojrzenia, podczas której dają się dostrzeżać rozmaite cierpienia w systematach krążenia krwi i nerwowym, a niekiedy i widoczne dezorganizacje psychiczne. To zdanie Henkego stanowi węgielny kamień całej nauki o pyromanji: miała ona licznych stronników, którzy ją przyjmowali bezwarunkowo lub z pewnymi ograniczeniami, oraz licznych przeciwników. — Mekel usiłował nadać teorii Henkego charakter jeszcze wyłączniejszy, dopuszczając istnienie nietylko chorobliwej namiętności do ognia, ale i *nieprzemyśle pociągu do podpalenia*. Flemming a za nim Richter, Casper i inni, starali się zbić wyz wspomniane teorie, poczytując je za sprzeczające się tak spostrzeżeniom bezpośrednim jak i zasadom teoretycznym. Mimo to jednak ogromna większość lekarzy, szczególnie zajmujących się medycyną sądową, nie zgłębiając bliżej, jakim sposobem Henke przyszedł do tak śmiałego wniosku, w zupełności podzielała jego pogląd na kwestję pomienioną. Pruskie ministerstwo sprawiedliwości, opierając się na zdaniu lekarzy, nadało niedojrzałej teorii patologicznej Henkego znaczenie ostatecznie stwierdzonego faktu naukowego, i dla tego to polecone było we wszystkich wątpliwych wypadkach podpalenia żądać opinii lekarzy specjalistów dla orzeczenia: czy takowe dokonane zostały przez ludzi zdrowych lub pyromanów. Wątpliwość pojęć o symptomatach patologicznych tak nazwanej pyromanji, dawała lekarzom zupełną możliwość określania stanowczo charakteru przestępstwa, w tych wypadkach podpalenia, które inaczej pozostałyby zagadkowymi, nietylko dla prawników lecz i dla nich samych: powoływali się oni wówczas na pyromanję. Dla tego liczba pyromanów zwiększyła się w sposób nieskończony, a prawnicy, którzy pierwsi dali powód do teorii Henkego i Mekela, sami zaczęli silnie przeciw niej powstawać. Tymczasem we Francji chwijna nauka Esquirola o obłąkaniu jednoprzemiotowym, zastosowaną została przez Georget'a do nauki o pyromanji. Choroba ta, podług jego pojęć, była nie jaka *amentia occulta*, jak ją niegdyś zwał Platner, lecz należała do rzędu *oczewistych instynktowych monomanij*. Marc poparł zdanie Georget'a i starał się złączyć pojęcia niemieckie i francuzkie o pyromanji w jedną całość, czem jeszcze więcej utrwalił naukę o tej chorobie. Przy takim położeniu rzeczy, dla utworzenia sobie jakiegokolwiek pojęcia o chorobie, przez wszystkich prawie przypuszczanej, lecz przez nikogo jeszcze nie opisanej, koniecznym było wrócić się do źródeł, na zasadzie których powstała nauka o pyromanji, i poddać analizie krytycznej tak spostrzeżenia doktorów, jak i wywody ich teoretyczne. Pracy tej podjął się w ostatnich czasach młody psychiatr Villers Jessen, i jak o tem łatwo przekonać się może każdy, ktohy się

(*) T. j. pyromanji, jako obłąkania szczególnego rodzaju u.

